

Warszawa, 04 stycznia 2021 r.

DWM-WOPG.473.260.2020.MT

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Ministrze,

odnosząc się do pisma Pana Ministra z 4 grudnia 2020 r. o sygn. VII.7037.234.2020.AT/XI.7036.13.2020.JS w sprawie kształcenia w polskich szkołach uczniów z doświadczeniem migracyjnym, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Przepisy prawa oświatowego zawierają systemowe rozwiązania umożliwiające przyjmowanie do szkół i nauczanie uczniów kształcących się wcześniej w szkołach za granicą. Rozwiązania te uwzględniają potrzeby edukacyjne tej grupy uczniów.

Zasady kształcenia w szkołach w Polsce osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, określone zostały w przepisach ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910, 1378) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz. U. z 2020 r. poz. 1283).

Osoby niebędące obywatelami polskimi, a podlegające obowiązkowi szkolnemu albo obowiązkowi nauki, korzystają z nauki i opieki w publicznych szkołach w Polsce na warunkach obywateli polskich. Na warunkach dotyczących obywateli polskich z nauki w publicznych szkołach dla dorosłych, publicznych branżowych szkołach II stopnia, publicznych szkołach policealnych, publicznych szkołach artystycznych, publicznych placówkach i publicznych kolegiach pracowników służb społecznych oraz z kształcenia ustawicznego w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych korzystają osoby wymienione w art. 165 ust. 3 ustawy – Prawo oświatowe.

Dla osób przybywających z zagranicy, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, organ prowadzący szkołę organizuje dodatkową, nieodpłatną naukę języka polskiego oraz, przez okres nie dłuży niż 12 miesięcy, zajęcia wyrównawcze w zakresie przedmiotów nauczania. Dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów polskich przybyłych z zagranicy prowadzone są w okresie do 12 miesięcy, natomiast w przypadku uczniów cudzoziemskich nie określono maksymalnego czasu prowadzenia tych zajęć.

Wspomaganie nauczania ww. uczniów może być prowadzone także w formie oddziału przygotowawczego, przez który należy rozumieć oddział szkolny dla osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, jak również wykazują zaburzenia w komunikacji oraz trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, co wymaga dostosowania procesu i organizacji kształcenia do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych. Nauka w oddziale przygotowawczym trwa do końca roku szkolnego, w którym uczeń został zakwalifikowany do oddziału, z możliwością przedłużenia o kolejny rok szkolny.

Organy prowadzące szkoły, w których organizowane są dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów przybyłych z zagranicy, otrzymują dodatkowe środki na zasadach określonych w wydawanym corocznie rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej. W rozporządzeniu określone są dodatkowe wagi na uczniów przybyłych z zagranicy i korzystających z dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz kształcących się w oddziałach przygotowawczych. Środki naliczane są na podstawie danych wprowadzanych przez szkoły do Systemu Informacji Oświatowej. Na podstawie ww. danych ministerstwo na bieżąco monitoruje informacje o liczbie uczniów objętych wsparciem ze względu na wcześniejszą naukę za granicą.

Jednocześnie uprzejmie wyjaśniam, że nadzór nad realizacją dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz zajęć wyrównawczych w zakresie przedmiotów nauczania, o których mowa w art. 165 ust. 7 i 10 ustawy – Prawo oświatowe, wchodzi w zakres nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty. Ministerstwo Edukacji

Narodowej pozostaje w stałym kontakcie z kuratorami oświaty w sprawie realizacji przez szkoły ww. dodatkowych zajęć, w tym w formie zdalnej, w związku z sytuacją epidemiczną oraz zmianami w funkcjonowaniu szkół.

Realizacja zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana dzieciom i młodzieży w szkole polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie. Celem tych działań jest wspieranie potencjału rozwojowego dziecka i stwarzanie warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu szkoły oraz w środowisku społecznym.

Potrzeba objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną wynika m.in. z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole udzielana jest w trakcie bieżącej pracy z uczniem, a także w formie zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym), indywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualizowanej ścieżki kształcenia, porad i konsultacji.

Za koordynację udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia odpowiada wychowawca klasy lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły. Natomiast dyrektor szkoły organizuje tę pomoc w formach odpowiednich do potrzeb uczniów, współpracując z publicznymi poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym publicznymi poradniami specjalistycznymi, rodzicami ucznia, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi szkołami, a także organizacjami pozarządowymi.

Ww. rozwiązania mają charakter systemowy, dlatego wzrastająca liczba uczniów przybywających z zagranicy, nie stanowi przeszkody w zapewnieniu ww. uczniom możliwości nauki i opieki oraz odpowiedniego wsparcia w szkołach w Polsce.

Powszechnie obowiązujące przepisy oświatowe stanowią, iż kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia

odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Ponadto szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego zawiera, zarówno kwestie dotyczące rozwoju człowieka, jak i te odnoszące się do jego kompetencji społecznych kształtowanych poprzez pryzmat zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Treści nauczania i wychowania z praw człowieka i edukacji antydyskryminacyjnej realizowane w ramach podstawy programowej odnoszą się do kształtowania postawy przeciwstawiania się i przeciwdziałania zjawiskom dyskryminacji, ksenofobii i innym formom nietolerancji.

Jeżeli zaistnieje sytuacja niestosownego zachowania, przemocy, agresji, dyskryminacji, bez względu na przyczynę, obowiązkiem poszczególnych osób odpowiedzialnych za edukację i wychowanie (nauczyciel, dyrektor, kurator oświaty) jest właściwa reakcja w danej chwili oraz zaprogramowanie procesu naprawczego.

Należy także mieć na uwadze, że jednym z obowiązków nauczyciela jest dbałość o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów. Ww. obowiązki gwarantują indywidualne i podmiotowe traktowanie każdego ucznia w szkole, a w przypadku niewłaściwych zachowań uczniów szkoła powinna szybko podjąć działania profilaktyczne stosowne do sytuacji i potrzeb.

Ministerstwo Edukacji Narodowej uczestniczy w procesie konsultowania projektowanych aktów prawnych. Szczególne znaczenie, ma współpraca z Ministerstwem Spraw Zagranicznych – ze względu na współdziałanie w obszarze nauczania języka polskiego dzieci obywateli polskich za granicą oraz z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowej – ze względu na to, że minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego jest organem prowadzącym szkoły artystyczne, w których także kształcą się dzieci i młodzież przybywające z zagranicy.

Ponadto, minister właściwy do spraw wewnętrznych, stosownie do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie podziału rezerwy celowej budżetu państwa „Pomoc dla repatriantów” (Dz.U. z 2018 r. poz. 1352), przekazuje ministrowi właściwemu

do spraw oświaty i wychowania informacje dotyczące zapotrzebowania repatriantów w zakresie kursów języka polskiego i adaptacji w społeczeństwie polskim. Następnie, będąc dysponentem rezerwy celowej budżetu państwa poz. 13 Pomoc dla repatriantów akceptuje wnioski ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania o przyznanie środków finansowych na kwotę niezbędną do finansowania uczestniczenia repatriantów w ww. kursach.

Ministerstwo Edukacji Narodowej współpracuje z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w Warszawie, który zgodnie z planem pracy na rok szkolny 2020/2021, realizuje wymienione poniżej zadania skierowane do doradców metodycznych i nauczycieli konsultantów, jak również do nauczycieli pracujących z uczniami powracającymi z zagranicy oraz z dziećmi cudzoziemców:

- 1) szkolenia centralne oraz regionalne w zakresie realizacji zadania „Uczeń z doświadczeniem migracji w polskiej szkole”.
- 2) szkolenia w zakresie realizacji zadania „Nauczanie języka polskiego jako drugiego”.
- 3) opracowanie poradnika przeznaczonego do udostępniania w wersji elektronicznej, kierowanego do pracowników placówek doskonalenia nauczycieli oraz nauczycieli szkół ćwiczeń w obszarze wsparcia uczniów z doświadczeniem migracji.

Ponadto, w ramach realizacji w 2020 r. zadania publicznego pn. *Wspieranie inicjatyw edukacyjnych w szkolnym środowisku wielokulturowym*, dotację otrzymały projekty na rzecz wsparcia nauczycieli, kadry zarządzającej i administracyjnej szkół oraz wychowawców placówek oświatowo-wychowawczych pracujących w środowisku wielokulturowym. Zrealizowano szkolenia, warsztaty oraz seminaria, których zadaniem było m.in. wzmocnienie kompetencji kadry szkoły w zakresie pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, wsparcie nauczycieli pracujących w oddziałach przygotowawczych, zapoznanie ich z metodyką nauczania języka polskiego jako obcego.

Ponadto pragnę poinformować, że dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów z doświadczeniem migracyjnym mają na celu podniesienie kompetencji komunikacyjnych ucznia, które umożliwią pełny udział w zajęciach szkolnych. Język polski jest rozumiany jako język edukacji szkolnej, nie zaś jako jeden z przedmiotów, dla którego zostały określone podstawy programowe. Z tego powodu nie został też opracowany podręcznik szkolny do nauczania języka polskiego dzieci migrujących. Niemniej, w ramach programów Ministra Edukacji Narodowej zostały opracowane materiały edukacyjne do nauczania dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracyjnym, które są

ogólnodostępne na stronie epodreczniki.pl w zakładce „Kształcenie na odległość”/„Kształcenie uczniów przybywających z zagranicy”. Informacja o możliwości korzystania z ww. materiałów została przekazana do szkół przez kuratorów oświaty.

W związku z przejściem szkół na zdalne nauczanie, Ministerstwo Edukacji Narodowej zainicjowało działania prawne dedykowane uczniom cudzoziemskim. M.in. wprowadzono przepisy zwalniające z obowiązku odbycia 14-dniowej kwarantanny osoby przekraczające polską granicę państwową w celu nauki w szkołach w Polsce. Dzięki temu, uczniowie, którzy wyjechali z Polski po przejściu szkół na zdalne nauczanie, mogli wrócić i przystąpić do egzaminów.

Ponadto, kuratorzy oświaty sprawujący nadzór pedagogiczny nad szkołami, zostali poproszeni o przekazanie informacji na temat zdalnego nauczania uczniów cudzoziemskich oraz uczniów polskich z doświadczeniem migracyjnym, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji dodatkowych zajęć z języka polskiego. Kuratorzy potwierdzili, że szkoły realizują dodatkowe zajęcia z języka polskiego. W kilku szkołach, ww. zajęcia realizowane są stacjonarnie, ponieważ są to zajęcia indywidualne – w większości szkół zajęcia prowadzone są zdalnie. Wśród specyficznych trudności dotyczących zdalnej pracy uczniów cudzoziemskich, kuratorzy oświaty wskazywali utrudniony kontakt z opiekunem ucznia oraz ograniczoną możliwość korzystania z form zdalnego nauczania spowodowaną wyjazdem ucznia z Polski.

Z poważaniem,

W zastępstwie
MINISTRA EDUKACJI I NAUKI

Dariusz Piontkowski
Sekretarz Stanu
/ – podpisany cyfrowo/